
VIDA CRISTIANA I DISCERNIMENT

Josep Vives, s.j.

L'ÉSSER HUMÀ, ÉSSER DE DISCERNIMENT

1. "DÉU ES COMUNICA AMB LA SEVA CRIATURA"
2. LA LLIBERTAT –I RESPONSABILITAT– DE FILLS
3. DISCERNIMENT I SEGUIMENT/IMITACIÓ DE JESÚS
4. EL NOSTRE DISCERNIMENT

L'ÉSSER HUMÀ, ÉSSER DE DISCERNIMENT

Malgrat el que de vegades es pot sentir, el discerniment no és un invent dels jesuïtes. Ni tan sols de sant Ignasi. Encara que és cert que sant Ignasi va contribuir, a través dels *Exercicis*, a que es reconegués la seva importància i es difongués la seva pràctica. Esgotant la cosa podríem dir que el discerniment és tan antic com a Adam i Eva: l'arbre de la ciència del bé i del mal podria dir-se l'arbre del discerniment.

La necessitat de buscar el bé i distingir-lo del mal en aquest món, la necessitat de distingir entre el menys bo i el bo, entre el més bo i l'òptim, a partir d'indícis que ens vénen donats per la mateixa realitat i que no poden ser simplement triats arbitràriament pel caprici o el gust de cada moment... tot això sembla que és quelcom essencial, constitutiu, de l'ésser humà com a ésser orientat a actuar amb llibertat i responsabilitat en relació amb Déu, si és creient, i en relació amb si mateix, amb l'entorn i amb els altres encara que no sigués creient.

Viure actuant de manera humana i responsable és viure discernint en una o altra forma. No parlo encara d'allò específicament cristià; però pot ser bo començar reconeixent que el discerniment és una tasca permanent de tot home en tota situació. Això com a apunt inicial.

1. “DÉU ES COMUNICA AMB LA SEVA CRIATURA”

Però parlem ja específicament del discerniment cristià. En la vida cristiana el discerniment hauria de ser una actitud bàsica i fins i tot particularment característica. Perquè (penso jo) el que és central en l'ensenyament pràctic de Jesús és que no hem de regular només la nostra conducta per subjecció a un codi preestablert, a un sistema de lleis morals o de pràctiques religioses i culturals, –i menys encara per la imposició d'un conjunt de “tabús” tradicionals com sol succeir en societats primitives– sinó per l'exercici responsable de la “llibertat de fills”, d'una relació amorosa amb Déu revelat com a “Pare”. Això em sembla quelcom central en l'Evangelí: així es manifesta en la crítica que Jesús fa precisament als escribes i fariseus i als seus principis de regulació de la conducta per la mera observança del legalisme i del cultualisme.

1.1. Vida cristiana: en llibertat i responsabilitat

I, per descomptat, això és també el centre de la teologia paulina: Pau no es cansa de proclamar que ja no es tracta d'obeir la Llei, sinó de viure la relació amb el Pare des de la nostra llibertat de fills, cosa que suposa que els fills busquen responsablement “discernir” quina és la voluntat del Pare. En substància, es tracta de viure, no del compliment de la Llei, sinó d'una relació amorosa amb Déu revelat com a Pare, i a impulsos d'una força interior que prové del mateix Déu per mediació de Crist, que és l'Esperit del Pare vessat en el més fons dels nostres cors. Així ho expressa en carta als Gàlates:

“Nosaltres, quan érem menors d'edat, vivíem esclavitzats a les forces còsmiques. Però, en arribar la plenitud dels temps, Déu va enviar el seu propi Fill, fet fill de dona i sotmès a la Llei, amb la missió de rescatar els que vivien sota la Llei i atorgar-nos la dignitat de fills adoptius. I, sent com som fills, Déu va enviar al centre dels nostres cors l'Esperit del seu Fill, un Esperit que clama Abba, Pare. Així que ja no ets esclau, sinó fill.” (Gàl 4,3-7; cf. també Rm 3,24; 6,14-15; 8; 15; 17; etc.)

Tenim aquí tots els elements que determinen la centralitat del discerniment cristià des d'una òptica teològica i –com no podia ser d'una altra manera– trinitària: Déu Pare ens envia el seu propi Fill per alliberar-nos de l'esclavitud de les forces còsmiques i de la Llei, elevant-nos a la dignitat de fills seus. Això expressa la missió pròpia de Jesús, i ens ha de servir com a clau d'interpretació de tota la seva vida. La consumació d'aquest projecte que el Pare confia a Jesús es dona quan Jesús envia el seu propi Esperit, que ens allibera de la submissió i ens fa viure amb la vida i dignitat de fills. Aquesta vida de fills ja no serà una vida d'esclavitud a una Llei extrínseca, sinó l'exercici d'una lliure i amorosa

responsabilitat en que tots han de discernir “allò que és millor” (Fil 1, 9), allò que correspon a una conducta de fills, allò que pot ser en cada moment més grat al Pare, allò que més pot contribuir a fer efectiva la filiació de tots en la vivència de la fraternitat.

1.2. La temptació de tornar a l'esclavitud

Sota aquest aspecte, mai no s'insistirà prou en la centralitat del discerniment en la vida del cristià. No obstant això, tendim a oblidar-nos d'un element tan central. Ho va explicar amb termes precisos J.M. Castillo en el seu llibre *El discernimiento cristiano* (Salamanca, Sígueme, 1984), on diu que la temptació permanent del cristià –com la dels antics hebreus en el desert– és la de “tornar a l'esclavitud”, la de no assumir la responsabilitat de la seva filiació i de la seva llibertat, la de buscar una seguretat despreocupada i còmoda en el simple compliment de la llei i de la norma extrínseca, de les pràctiques consuetudinàries –“és el que tothom fa”–, o de les tradicions no discernides –“sempre s'ha fet així”–; la de fugir de la molèstia d'haver d'examinar cada circumstància i cada cas a fi de decidir per una veritable i responsable opció pròpia i personal (encara que emmarcada i contrastada amb el sentir de la comunitat de fe en què clava les seves arrels tota vida cristiana).

He sentit a dir que el gran director d'*Exercicis* que és el P. Virgilio Elizondo explicava que “els enemics de l'ànima són tres: món, dimoni i carn, i el quart, que és el pitjor de tots, la concupiscència de seguretat”. Molts busquen una seguretat fàcil en el simple compliment de la llei i de la norma extrínseca. Això és còmode, relativament. Un pot saber així fàcilment el que cal fer: simplement el que està expressament determinat i manat.

1.3. La comunicació de Déu

Karl Rahner en un conegut llibre (“*Lo dinámico en la Iglesia*” Barcelona, Herder, 1963, ps. 100 ss.) insisteix en que l'específicament cristià és saber viure en permanent discerniment, perquè, com suggereix sant Ignasi en els seus *Exercicis* (EE 15) cal partir de la convicció que Déu *vol i pot comunicar-se personalment amb la seva criatura humana*, i no només a través de mediacions generals expressades en la llei natural o en les diverses formes de llei positiva. Això és precisament el que implica la doctrina de l'Esperit, tal com està en l'Evangelí i, sobretot, en Pau.

La comunicació de Déu a l'home pot tenir lloc a través de *signes exteriors*: l'exigència de la realitat en què ens trobem és ja signe de la voluntat de Déu per a nosaltres; però Déu pot també comunicar-se a través de mocions interiors personals, que, sota determinades condicions, poden ser reconegudes com provinents de Déu. En això cal insistir, perquè fins i tot persones que es diuen teòlegs poden tendir a pensar que Déu ordena el món exclusivament, o bé a través de les causes segones, o bé, en el nivell religiós, a través del que podríem dir inspiració oficial: l'Escriptura, la Bíblia, el Magisteri, etc... Si fos així, la vida cristiana consistiria senzillament en intentar acollir la voluntat de Déu en tant que manifestada en l'acció de les causes segones sobre nosaltres, i en obeir el que decideixin i manin les autoritats competents. En realitat no és rar trobar-se amb gent que sembla que vol viure en aquesta forma: “Jo faig el que digui el Papa o el Superior; i en tinc prou”.

Entenc que això és un cristianisme pobríssim. Perquè el Papa o el Superior no poden ni han

de dir-ho i decidir-ho tot. I a més a més, el que ells diguin és inevitable que tu ho hakis d'entendre, interpretar i aplicar a la situació concreta; i si no vas amb compte, al final, entendràs les coses al teu aire i gust i acabaràs fent pràcticament el que vulguis, això sí, entre protestes d'estricta fidelitat al manat. Segur que tots podríem explicar abundants casos d'aquest correspondre farisaic.

1.4. Més enllà de l'ètica general i de l'obediència literal

Els cristians, als qui els ha estat promès que serà infós l'Esperit de Déu en els seus cors, haurien de saber que els principis de la racionalitat ètica, els de la moral general, o els de l'obediència eclesial... són certament necessaris, però no suficients per a un adequat coneixement i compliment del que Déu vol de cadascú aquí i ara. Un cristià responsable no pot acontentar-se en complir el manat; molt més si vol ser dels que, en termes ignasians, *“més es voldran afectar i assenyalar”* [EE 97].

El cristià per principi ha de comptar amb que Déu pot i vol manifestar determinades voluntats singulars per a ell, que van més enllà del que es pot prescriure en la moral general o en la racionalitat cristiana, que només poden preveure allò universal. La voluntat de Déu per a cadascun de nosaltres no pot adequadament deduir-se o computar-se ni a partir dels fets constitutius del món o de l'ésser humà, ni tan sols a partir d'una reconeguda dimensió religiosa, legal o ètica. Això implicaria veure-ho tot només des de la religiositat general i des de l'ètica general, deixant de creure en la relació lliure de Déu per disposar de la salvació i santificació concreta de cadascú, negant pràcticament una presència i acció concreta de Déu en el nostre món en l'efusió de l'Esperit a tots i a cadascun de nosaltres.

Quan es va convocar el Concili Vaticà II, K. Rhaner va publicar un lúcid article que va tenir certa ressonància. Allà es preguntava, fent-se ressò dels comentaris de molts tradicionalistes: Era necessari un Concili? Per a què? Si el Papa és infal·lible (Vaticà I), ja no era necessari que un Papa convoqués un Concili. El Papa, pel seu compte pot definir el que vulgui o cregui convenient. Heus aquí la resposta de Rahner:

“Un pot rebre la impressió que tota la tasca salvífica a l'Església és duta a terme per Déu exclusivament a través de la jerarquia. Això seria una concepció totalitària de l'Església, que no correspon a la veritat catòlica, encara que es troba en molts caps eclesiàstics. Seria una simple heretgia sostenir que Déu opera sempre en la seva Església exclusivament a través de la jerarquia. Déu no ha dimitit en la seva Església a favor d'ella. L'Esperit no bufa de tal manera que la seva acció comenci sempre per les autoritats eclesiàstiques supremes. Hi ha efectes carismàtics de l'Esperit, consistents en nous coneixements i en noves formes de vida cristiana, orientats cap a decisions noves, de les quals es troba la pau i el Regne de Déu. Són efectes de l'Esperit, que apareixen a l'Església on l'Esperit vol. Pot Ell concedir una tasca, gran o petita, per al Regne de Déu, a pobres, a petits, a dones, a nens, a incultes, a qualsevol membre no jeràrquic de l'Església. Els jerarques certament han d'examinar l'obra de l'Esperit en els carismàtics, mitjançant el carisma del discerniment dels esperits i el de govern. Han de regular-la i orientar-la, etc.; però la jerarquia mai no haurà d'entendre, ni vetlladament ni oberta, que posseeix l'Esperit de manera autònoma i exclusiva i que els membres no jeràrquics són mers executors d'ordres o impulsos que provinguin només de la jerarquia. L'Església no

és un estat totalitari en l'escena religiosa i no és correcte insinuar que tot funcionaria a l'Església d'una forma òptima, si tot fos institucionalitzat al màxim, com si l'obediència fos la virtut que substituís plenament a totes les altres, fins i tot a la iniciativa personal, a la recerca particular de l'impuls de l'Esperit, a la pròpia responsabilitat, negant tot carisma particular rebut directament de Déu" (Selecciones de Teología núm. 3, 1962, 135ss).

Aquesta és una doctrina ben fundada i vàlida en el nivell de l'Església universal així com en el de les diverses institucions religioses i obres apostòliques particulars.

1.5. Allò institucional i allò carismàtic

De vegades un té la impressió que hi ha gent molt interesada en que tot el que es refereix a la responsabilitat i llibertat personal –allò carismàtic– sigui reduït com es pugui al mínim, mentre que, en canvi, pretenen magnificar i estendre tant com es pugui allò institucional i reglamentat, amb la qual cosa, pensen, tot funcionaria perfectament controlat (és a dir, tot resultaria perfectament mort). L'ambició de controlar-ho tot sota capa de major seguretat – una ambició tan perniciosa com qualsevol altra– està, per desgràcia, molt estesa i consentida a l'Església. Però, des de la fe, hem de partir de la convicció que existeix l'influx de l'Esperit Sant en les ànimes dels fidels –i no només en els constituïts en autoritat–, sense que calgui témer que necessàriament s'hagi de caure en un misticisme, un il·luminisme o un anarquisme incontrolables. El problema pot estar en com reconèixer aquest influx de l'Esperit i, sobretot, com no caure en l'engany de pensar que qualsevol moció més o menys ben intencionada o emotivament acarjada ha de ser ja obra de l'Esperit.

Sant Pau ja va haver de lluitar amb el problema de l'amenaça d'anarquia a causa de suposats carismes espirituals. Ho explica en diversos llocs, però, sobretot, en la primera carta als Corintis. Sembla que en les comunitats de Corint començava a experimentar-se una certa anarquia entre els que pretenien seguir els carismes de l'Esperit. Què fa sant Pau? Apel·la a un major control de l'autoritat? Resol el problema imposant un uniformisme i negant la validesa de tots els carismes particulars? De cap manera. La seva resposta és: discerniu els carismes, distingint el que pugui haver d'autèntic en ells i el que no.

Per això proposa uns criteris. El principal és que els carismes "edifiquin" la comunitat. L'Esperit atorga carismes diferents, però tots per a l'edificació del Cos de Crist. Si no l'edifiquen, sinó que, al contrari, ho divideixen i disgreguen, no són autèntics carismes de l'Esperit. L'Esperit, el mateix per a tots, no es pot contradir en els seus carismes. Per això El "carisma millor" és el de l'amor, el de la caritat, al que es dona la primacia absoluta en el famós capítol 1 Cor 13, tantes vegades comentat. Però de cap manera insinua l'Apòstol que cal extingir o deixar de costat l'Esperit. No seria cristiana una interpretació minimalista de l'acció de l'Esperit, que suposaria que l'Esperit de Déu no té res a dir en cada circumstància concreta, més enllà del que pugui deduir-se d'una lectura racional de les fonts generals de la revelació o de les prescripcions de la jerarquia.

Per això sant Pau diu: "Si sou guiats per l'Esperit, ja no esteu sota el domini de la Llei" (Gàl 5,18). És com la definició del cristià: és cristià "el que és portat per l'Esperit", no el mer complidor d'una llei. El mateix diu a Rom 8,14: "Els que són portats per l'Esperit

aquests són els fills de Déu”.

Qui és cristià? El que ha estat batejat correctament? El que en tot obeeix al Papa i a les normes de l'Església? En el sentit més ple i viu de la paraula, cristià és –diu Pau– el que és portat per l'Esperit de Déu, encara que és obvi que l'Esperit no pot menys de portar-li a obeir al Papa i a les jerarquies en el que toca al Papa o a les jerarquies decidir.

Els dos àngels que acompanyen l'home

“Arrenca de tu la tristesa i no afligeixis l'Esperit Sant que habita en tu... Perquè l'Esperit de Déu que ha estat donat a aquesta carn teva no tolera la tristesa ni l'angoixa. Així, doncs, revesteix-te d'alegria, la qual troba sempre gràcia davant de Déu i sempre li és agradable, i complau-te en ella...

Dos àngels acompanyen l'home, un de justícia i un altre de maldat...L'àngel de justícia és delicat, pudorós, mans i tranquil. Així, doncs, quan aquest àngel penetri en el teu cor, et parlarà immediatament de justícia, de puresa, de santedat, d'acontegar-te amb el que tens, de tota obra justa i de tota virtut reconeguda. Quan sentis que el teu cor està penetrat d'aquestes coses, entén que l'àngel de justícia està amb tu... Quant a les obres de l'àngel de la maldat, en primer lloc és impacient, amargat i insensat: les seves obres són dolentes i capaces d'abatre els serfs de Déu. L'has de saber conèixer per les seves obres: quan et sobrevingui alguna impaciència i amargor, entén que ell està dins teu. Igualment quan tinguis ànsia de fer moltes coses, o de moltes i exquisides viandes, de moltes i diverses begudes, d'embriagueses toves i inconvenients. Igualment quan tens desig de dones, o de possessions, o de gran supèrbia i altivesa, i d'altres coses per l'estil. Quan aquestes coses penetrin en el teu cor, sàpigues que l'àngel de la maldat està dins teu...” *Hermas (s. II) Mandats 10-11.*

2. LA LLIBERTAT –I RESPONSABILITAT– DE FILLS

És ben conegut el bell llibre de l'exegeta Joachim Jeremías que porta com a títol *El mensaje central del Nuevo Testamento* (Salamanca, Sígueme, 1981). Aquest missatge central no és cap altre sinó que Jesús ha vingut a revelar-nos a *Déu com a Pare*. Jesús, vivint la filiació, la seva total filiació respecte al Pare, ens ensenya com hem de viure la nostra filiació. El que Jesús ve a revelar és la singular relació que Déu, Pare seu, vol establir amb nosaltres com a fills. La paràbola del fill pròdig (Lc 15) podria així considerar-se com el lloc màximament epifànic d'aquesta revelació de Déu en el Nou Testament. Se'ns revela que, encara que no ho mereixem, som fills estimats gratuïtament per Déu, alhora que se'ns revela que hem d'estimar-nos gratuïtament com a germans que som. (I això últim és el que es vol indicar amb la presència en la paràbola de la figura d'aquell germà major incapaç d'estimar gratuïtament i d'alegrar-se de la vinguda del seu altre germà). Segons l'evangeli, doncs, viure cristianament és viure reconeixent en el nostre obrar la paternitat de Déu amb la vivència pràxica de la fraternitat.

2.1. El “major plaer de Déu Nostre Senyor”

Un altre lloc central de la revelació del Nou Testament seria el *Pare nostre*. El *Pare nostre*, és un credo, no sols una oració. És un credo, una consagració i un acte de confiança. Quan diem el *Pare nostre* simplement ens confiïm a Déu com a Pare, ens abandonem a ell en virtut de la paraula del seu Fill. Diem llavors: *Que vingui el teu Regne i es faci la teva voluntat a la terra com al cel...* Confiats, ens abandonem al Pare i, alhora, ens comprometem a viure com a fills, no a complir merament com a serfs, sinó a buscar en tot el que més agrada al Pare. Sant Ignasi ho va expressar en una bella frase del seu *Diari Espiritual*, (núm. 147). En un moment en què buscava claredat sobre el que convindria establir sobre la pobresa a la Companyia, es defineix optant per “*el major plaer de Déu Nostre Senyor.*” Havia captat perfectament l'essencial del seguidor de Jesús: viure com a fill, buscant en tot el major plaer del Pare.

2.2. Filiació en la responsabilitat i en la generositat

Hem vist com en la carta als Gàlates (4,4-5) s'estenia Pau sobre el “*esperit de filiació*”. L'Apòstol explica que hem estat rescatats de l'esclavitud al mer principi d'obediència material a la Llei per passar al goig de la filiació adoptiva, dels que serveixen en llibertat buscant en tot, en l'al·ludida expressió ignasiana, *el major plaer de Déu Nostre Senyor*.

Esclau és el que es limita a fer el que es mana. Fill és el que busca complaure en tot al Pare. Viure com a fill implica una actitud de profunda entrega a Déu, de recerca de “*el que*

més condueix” (EE 23) a realitzar l’amorós disegni que el Pare té sobre nosaltres. La gent pregunta de vegades: “Pare, és això pecat?” Per a molts sembla que el sùmmum de la seva praxi cristiana és evitar tot el que sigui pecat, evitar el que es prohibeix. Potser la nostra predicació de vegades ha fomentat aquests camins d’un moralisme merament extrínsec. “Pare és pecat?”, diuen. La pregunta hauria de ser: “Pare, podria fer quelcom millor...?” Si es té una idea mínimament correcta de qui és Déu, un hauria d’estar preguntant-se constantment: “Què puc jo donar-li encara a Déu?” Aquesta és la dinàmica que Ignasi vol infondre en l’exercitant ja des del *Principi i Fonament dels Exercicis*, en el que es vol deixar ben assentat que la vida de l’home només té sentit quan es planteja com una relació amorosa d’entrega total a Déu.

2.3. Discernir la voluntat de Déu per a cadascú en singular

Pau deia, doncs, que la vida cristiana és una vida de filiació, que consistiria en viure, no com a esclaus de les forces còsmiques, –el que, com suggereix Rahner, vol dir sota l’imperi de la pura llei natural–; o com a esclaus de la Llei positiva. La plenitud cristiana consisteix més aviat en viure buscant responsablement el que Déu pot voler de mi en les circumstàncies concretes de la meua vida. En Filipencs 1, 9-10, amonestarà Pau als seus cristians que han de saber “*discernir el que és millor i quedar-se amb això*”. Això és el que veritablement correspon a un comportament de fills.

A més a més, Déu no ens tracta als humans com a números anònims d’un immens ramat, esperant que tots continuem una via única i indiferenciada. En el seu infinit amor, saviesa i bondat s’ha recreat a fer-nos singulars i diferents: cap humà és absolutament igual a un altre en si mateix i, menys encara, per a Déu. Sóc per a Déu una persona única i singular. Sóc únic en el que sóc i en les circumstàncies que m’han tocat viure. Déu té un amorós disegni diferenciat per a cadascun de nosaltres. S’ha assenyalat recentment que tota la tradició espiritual parlava de l’exigència que cadascú ha de procurar “*complir*” en tot la voluntat de Déu; però fins a Ignasi ningú no havia insistit tan clarament que per a això és necessari posar-nos a “*buscar-la*”, “*descobrir-la*” a través dels diversos signes amb els que Déu ens pot manifestar què és el que vol de nosaltres.

Per això indica Ignasi en el mateix començament dels *Exercicis* que aquests no són més que una metodologia dirigida a “*buscar i trobar la voluntat divina en la disposició de la vida, per a la salut de l’ànima*” (EE 1).

L’acció del Maligne i la de l’Esperit

“El dimoni impur, quan ve a l’ànima, ve com un llop cobdiciós de sang, preparat per devorar les ovelles. La seva vinguda és cruel, i es deixa sentir poderosament: s’enfosqueix la ment. El seu atac és injust, com de qui arrabassa la propietat aliena, ja que fa violència per servir-se del cos i dels membres aliens com si fossin propis. Sent parent del que va caure del cel, provoca la caiguda del que està dret... No és així l’Esperit Sant. Al contrari, tot ho fa per bé i per salvació. La seva vinguda és tranquil·la, la seva presència perfumada, el seu jou suau. Abans de la seva vinguda resplendeixen rajos de llum i de ciència. Ve amb entranyes de protector, ja que ve a

salvar, a curar, a ensenyar, a amonestar, a enfortir i a consolar. Ell il·lumina la ment, primer del que l'acull, i després, a través d'aquest, la de tots els altres..." *Ciril de Jerusalem, Catequesi Baptismal, B. Proa, 1997, 262-263. Clàssics del Cristianisme 67.*

Dos amors en pugna

"Dos són els amors que en aquesta vida lluiten entre si en tota temptació: l'amor al món i l'amor a Déu. I el que venci d'aquests dos, arrossega cap a si l'amant com una gran mola. Perquè no arribem a Déu amb ales o amb els peus, sinó amb els afectes. I no ens afeccionem a la terra amb llaços o cordes materials, sinó amb els afectes contraris. Va venir Crist a mudar l'amor, i de terreny que era, fer-lo amador d'allò celest... Aquesta és la disputa en la que ens trobem: la lluita amb la carn, la lluita amb el diable, la lluita amb el món..." *S. Agustí, Sermó 344, 1.*

3. DISCERNIMENT I SEGUIMENT/IMITACIÓ DE JESÚS

Com he insinuat al principi, la nostra temptació permanent és la d'alienar-nos en el més fàcil. Desgraciadament en massa casos és verdadera l'acusació de la filosofia moderna quan diu que la religió porta a l'alienació: ens alienem molt sovint en l'irresponsabilitat, el conformisme, la rutina. Prenent un altre text de Pau (Fil 1,9), podem llegir: “*Demano en la meua oració que el vostre amor continuï creixent en coneixement perfecte i en tot discerniment*”. Perquè l'amor creix i s'enforteix en el coneixement perfecte i en el discerniment, però, en canvi, es debilita i disminueix en el conformisme, en la rutina i en el tradicionalisme mort. És que el discerniment s'emmarca en un moviment de tensió cap al millor, en un impuls que porta a créixer i a aprofundir en l'amor.

3.1. “Les mateixes actituds de Crist Jesús”

Segueix aleshores Pau exhortant als de Filipos a tenir *els mateixos sentiments (les actituds) de Crist Jesús* (Fil 2,4). Es tracta de passar a la imitació i al seguiment de Crist Jesús per mitjà del discerniment. Cal saber descobrir, buscar i valorar les actituds de Crist com a indicis i signes del que pot ser la voluntat de Déu per a nosaltres. El discerniment resulta ser aleshores una condició essencial per al seguiment de Jesús. Perquè el seguiment de Jesús no ha de consistir en una mera imitació material del que Ell va fer. Es diu de Carles de Foucault que, en un principi, quan encara no estava gaire avançat en la seva vida espiritual, volia vestir com Jesús, deixar-se la barba, viure en unes condicions que fossin una imitació material de les que ell imaginava que es van donar en la vida de Jesús a Natzaret... Quelcom semblant li va passar a sant Ignasi en els primers temps de la seva conversió. Però són les actituds profundes d'humilitat i amor incondicional als homes el que hem d'imitar de Jesús; i és través del discerniment com hem de descobrir en quina forma hem de reproduir aquestes actituds en les nostres vides aquí i ara.

3.2. Jesús com a model

Aquesta forma d'entendre la vida cristiana com a *seguiment/imitació* de Crist és només una conseqüència del fet que Crist no és merament un home que diu o mana quelcom de part de Déu (com va ser el cas dels profetes), al que caldria escoltar i obeir. Crist és Déu mateix fet home, Déu que entra a viure la nostra realitat humana com nosaltres. Així Crist és l'Home en qui es realitzen tots els designis de Déu sobre els homes, l'Home absolut, perfecte, segons Déu, model i paradigma de la *Humanitat Nova* que Déu vol restaurar. Per això el tema de la *imitació/seguiment* és absolutament central en el cristianisme, que no és una religió dels que accepten els ensenyaments de Crist –com es podrien acceptar els ensenyaments de Sòcrates o de Laotsé–, ni tampoc la dels que estan disposats a seguir els seus mandats –a la manera dels vells rabins jueus– sinó que és la religió dels que,

convençuts que Crist és presència de Déu mateix assumint la realitat humana, el prenen com a model absolut i imatge perfecta del que hauria de ser l'home.

3.3. Jesús, la singular “revelació” de Déu

Jesús és, doncs, revelació i comunicació de Déu, més per la manera com viu i actua que pel que mana o ensenya. Se'ns presenta com el lloc de la revelació de Déu, no en glòria i poder, sinó en comunió, solidaritat, misericòrdia... Per això Jesús neix en summa pobresa i camina tota la seva vida entre pobres i pecadors. Per ser deixeble i seguidor de Jesús no es tracta primordialment d'acceptar una doctrina, sinó d'entrar en una manera de ser i de viure en relació amb Déu i amb els altres. Jesús no és un mestre suprem de moralitat (com afirmaren Renan i altres), que ens hauria deixat un codi doctrinal o ètic, per a que després els seus deixebles visquéssim d'aquests ensenyaments. Més aviat Jesús és l'home en qui es revela la plenitud de la bondat salvadora de Déu i, per tant, és l'home perfecte, en qui ens hem de mirar per realitzar-nos com a homes segons Déu.

Si parlem d'imitació de Crist, de seguiment de Crist, es tracta d'un seguiment de Crist que ha de saber discernir el que ell va voler ser per a nosaltres de part de Déu. Hem de discernir com hem de realitzar en nosaltres la seva relació d'íntima unió amb Déu, de total i plena obediència al Pare, de total i ple compliment dels designis de Déu... Jesús, no diu només: Creu el que jo dic! sinó que diu: Segueix-me!. Es refereix als deixebles com a “els que m'heu seguit”. Pau dirà també: “*Sigueu imitadors meus, com jo ho sóc de Crist*” (1Cor 1,1), exhortant, com dèiem, a tenir les mateixes actituds de Crist Jesús. Les tres categories: *Imitació, Seguiment, Discerniment*, es reclamen mútuament i han d'anar sempre juntes.

La tasca de la imitació/seguiment de Jesús comporta com dos moments essencials: primerament una contemplació reflexiva, acompanyada d'identificació afectiva, sobre la vida de Jesús, a fi de descobrir, a través d'aquesta contemplació les formes i actituds fonamentals del seu comportament en relació amb el Pare, en relació amb els homes i en relació amb el món. Això constitueix, en realitat, el nucli mateix dels Exercicis: adquirir un *coneixement intern de Jesús*, contemplant en detall la seva vida, identificar-nos afectivament amb el que aquesta significa i conté, per treure'n *algun profit* (*ibid.* 107,108). I, en segon lloc, –o al mateix temps, tal vegada,– una anàlisi crítica sobre la nostra pròpia condició sociohistòrica, la nostra pròpia situació personal i les nostres formes d'actuar, a fi de *fer-nos conformes* amb les actituds i comportaments de Crist Jesús.

3.4. “Coneixement intern de Crist Nostre Senyor” (EE 104)

Els *Exercicis* vénen a ser, en síntesi, un procés en què es tracta de fer nostres les actituds de Crist Jesús, cosa que, prèviament, requereix haver-nos situat en un nivell de total disponibilitat i *indiferència*, és a dir, de no buscar els propis interessos, renunciant a tot allò que no sigui el que Déu vol de nosaltres.

Ara bé, quines són aquestes actituds de Crist Jesús? Prendre a Jesús com a model pot presentar per a nosaltres una notable dificultat. Jesús va viure en un context històricosocial concret molt limitat i, sobretot, molt diferent del que ens toca viure a nosaltres. És evident que no el podem “imitar” materialment en la seva manera concreta de viure o de

comportar-se amb les instàncies religioses, socials o polítiques del seu temps, que avui són totalment diferents. És aquí on la categoria d'“imitació” ha d'obrir-se a la més àmplia de “seguiment”: no es tracta d'una imitació *material*, sinó *formal*; no es tracta d'imitar els actes concrets, però sí les “formes,” el sentit i intenció que es pot descobrir en el comportament de Jesús. Es tracta de *seguir* a Jesús, de fer el *nostre* camí seguint la manera com ell va fer el seu camí. I és aquí on inevitablement ha d'entrar en joc la categoria de discerniment: *hem de discernir la correspondència o falta de correspondència entre les formes d'actuar de Jesús i les nostres, tenint en compte la diversitat del context històrico-social.*

Si prestem atenció contemplativa al que els evangelis ens diuen sobre Jesús, trobarem que les seves actituds bàsiques van totes en aquesta línia: fidelitat i entrega total a Déu, el seu Pare, en la totalitat i fidelitat de la seva entrega als homes, els seus germans. Jesús ve a ensenyar-nos amb fets allò que “*la glòria de Déu és la vida dels homes*”. (La famosa frase d'Ireneu, que van posar en circulació, sobretot, els teòlegs de l'alliberament). En altres temps, potser, pensàvem que la glòria de Déu era construir imponents edificis o custòdies d'or, argent i molta pedreria, o muntar grans festejos religiosos de molta espectacularitat... Tot això pot tenir molt poc a veure amb la glòria de Déu, i molt a veure amb la glòria dels homes! On veritablement hi ha glòria de Déu és on Déu és reconegut com a Pare de tots i on, perquè Déu és reconegut per Pare de tots, tots ens reconeixem efectivament com a fills de Déu. Això és el que Jesús va venir a proclamar i a ensenyar-nos amb la seva vida i amb les seves obres. Per això, enfront dels escribes i fariseus de la seva època, que posaven la glòria de Déu en el compliment més estricte de determinades prescripcions legals o culturals, Jesús trenca aquesta falsa concepció de la glòria de Déu, cura en dissabte, manté contacte amb samaritans i publicans, així com amb les prostitutes i els leprosos que el legalisme havia marginat. Jesús és, en frase feliç, *l'home per als altres* (Bonhoeffer), però perquè és l'home per a Déu i l'home de Déu.

3.5. El discerniment ens fa “excèntrics”

El discerniment en confrontació amb Jesús, *home per a Déu i per als altres*, ens ha d'il·luminar sobre com hem de ser homes de Déu per als altres. Cadascú en la seva situació i en el seu moment concret de vida i en les circumstàncies de la mateixa. Entrem aquí en una qualitat molt profunda del discerniment vist des de Jesús: Com “home per als altres”, Jesús és un home que podríem dir “ex-cèntric”, en el sentit etimològic de la paraula. És a dir, el seu centre no és ell mateix. Ell és el Fill, que és tot referència al Pare. I és el nostre germà, que és tot referència a nosaltres. Jesús no s'afirma a si mateix com a centre de res. Sempre i en tot es mou a ritme de Déu, la qual cosa el porta a moure's a ritme dels altres, atenent als altres.

Aquesta és una de les propietats del discerniment: la de fer l'ésser humà “excèntric”, sortit de si mateix. Sant Ignasi diu en els *Exercicis* que “*tant un aprofitarà quant més sortís del seu propi amor, voler i interès*” (EE 189). Es tracta de guiar la nostra conducta, no pel propi gust o pel propi semblar, sense centrar tota la vida humana en l'autoafirmació d'un mateix, com fa gairebé sempre la majoria de la gent. Es tracta de fer-nos veritablement descentrats, “ex-cèntrics”; de fer dependre les nostres decisions, etc., de l'Altre i de l'altre. En definitiva, seguir/imitar Jesús seguint el que a través de la llum de l'Esperit de Jesús se'm manifesta en la meua situació concreta i actual com més conforme amb el que Jesús

va viure.

3.6. Discerniment i opció pels pobres

Des d'un altre punt de vista és evident que hi ha una relació bàsica entre seguiment/imitació, discerniment i opció pels pobres. L'opció pels pobres no és per al cristià una opció de tipus sociològic, polític o econòmic, sinó una opció de fe, en el sentit que, a imitació de Jesús, cal optar per aquells pels que opta Déu, els que la conducta habitual dels homes, el comportament mundà, no vol reconèixer com a fills de Déu. Es tracta de reconèixer als pobres com aquells per als qui cal recuperar la dignitat de fills de Déu, i per això, com aquells que Déu vol que siguin especialment atesos. Això serà, sens dubte, una de les coses que Déu demanarà de nosaltres en tot discerniment, i un senyal que ens guia el seu Esperit.

Una anècdota, per distendre: Fa uns anys, unes bones monges d'una important ciutat d'Andalusia em van demanar que els ajudés en els oficis de Setmana Santa. Vivien en un barri molt pobre, de barraques; tenien una guarderia, una escola infantil i obres de promoció... Un dia, durant l'àpat, una germana s'aixeca i em diu: - Perdoni, pare, és que he d'anar a donar catequesi. - No faltava més, vagi vostè tranquil·lament, li vaig dir. - Però és que avui tinc una angoixa: em toca parlar de les Benaurances, i com els dic jo a aquests desgraciats: *Benaurats els pobres?* En aquell moment se'm va acudir dir-li (mai no ho havia pensat): - No es preocupi, germana. El que és important és que aquesta benaurança vostè l'està practicant. Ells la reconeixeran en vostè, perquè vostè procura fer feliços a aquests pobres en la mesura que vostè els estima.

Les benaurances cal practicar-les, abans de predicar-les. El que està molt bé i molt còmode a casa seva o a la seva comunitat difícilment podrà predicar sense cinisme: *Benaurats els pobres!* Jesús les va practicar, fent benaurats els pobres. Quan van venir els deixebles de Joan, als que Joan, –astut–, va enviar a preguntar si era ell el Messies (Mt 11,2-6): *Ets tu el que ha de venir?* Jesús respon fent el que solia: Segueix curant cecs, coixos, leprosos...i no sembla fer gaire cas dels deixebles de Joan. Però després els diu: *Aneu a explicar a Joan el que heu vist i digueu-li això... Els pobres són evangelitzats;* segons solen traduir les versions corrents. La traducció més adequada seria: *i digueu-li que hi ha goig pels pobres.* El senyal que arriba el Regne de Déu és que hi ha goig per als pobres, és a dir, que són superades totes les diferències que el pecat ha establert entre nosaltres. L'autèntic Esperit de Déu ens portarà d'alguna o una altra forma a reconèixer i discernir que on hi ha goig per als pobres hi ha goig per a Déu.

3.7. Discerniment i conversió

Ara bé, aquesta proposta que Jesús fa del Regne de Déu com nova manera de viure en la que els homes reconeixen Déu com a Pare reconeixent-se com a germans, és una proposta que Jesús no ve a imposar, sinó a proposar. És proposta. Per això el Regne de Déu està a prop, però no s'imposa per la força. Per això la proposta va acompanyada d'una interpel·lació: *Convertiu-vos! Canvieu de forma d'actuar!*

L'anunci de la proximitat del Regne de Déu suscita la necessitat de conversió.

Conversió vol dir que el Regne no s'aconsegueix per la imposició d'una nova llei, més perfecta o més elaborada que la de Moisès... Això seria continuar en el sistema antic, el sistema legal. Jesús ve a proposar el que Déu vol de nosaltres, perquè nosaltres ens decidim a complir, com dèiem amb Ignasi, *el major plaer de Déu (el que li agrada, Jn 8,29)*. Déu no vol imposar-se: demana que nosaltres decidim. La conversió la decidim nosaltres, evidentment, amb l'impuls de la gràcia de l'Esperit de Déu.

El discerniment ens ha de portar a una actitud de permanent conversió a Déu, fent-nos, com dèiem, "excèntrics", és a dir, sortint sempre de nosaltres mateixos cap a Déu i cap als altres.

3.8. Seguiment i conflictivitat

No cal dissimular que la urgència cristiana de viure la filiació i la fraternitat comportarà conflictivitat amb els interessos d'aquest món i amb les estructures amb què els homes defensen aquests interessos. Gustavo Gutiérrez, sens dubte autoritat en aquestes coses, diu: *El conformisme és l'antítesi del cristià. I té raó.*

Això no vol dir que el cristià hagi d'estar sistemàticament contra tot. Però, per descomptat, el conformar-se al que tothom fa, seguir les rutines, fins i tot piadoses o eclesiàstiques, no porta a realitzar plenament la voluntat de Déu.

El mateix Jesús entra en conflicte amb les pràctiques institucionals i els interessos inveterats (religiosos, socials, polítics, econòmics).

Jesús no es presenta certament com un revolucionari, amb un programa de revolució propugnada des d'alguna ideologia. Jesús no cau en la temptació, freqüent en els reformadors, de voler imposar a la força el seu propi "jo" o la seva ideologia. Però Jesús no renuncia a proclamar el dret i la dignitat de l'altre com a fill de Déu, encara que això li atregui l'enemistat dels que volen continuar gaudint del seu egoisme insolidari.

Així doncs, des d'un començament hem de tenir en compte que el discerniment a l'encalç de Jesús ens portarà gairebé inevitablement també al conflicte i a la passió: *No és el deixeble major que el seu Mestre (Mt 10, 24); Ningú no pot servir dos senyors (Mt 6,24); Qui no estigui disposat a carregar amb la seva creu, no pot ser el meu deixeble (Lc 14,27)...*

Escoltar la veu de Déu dins de nosaltres

"Quan Déu ens va crear, va posar dins de nosaltres una mica la seva pròpia vida, semblant a una flama viva i lluminosa com una centella, a fi que il·lumini el nostre esperit fent-nos veure la diferència entre el bé i el mal. És el que s'anomena la consciència. Ella té en si els manaments essencials. Els Pares la comparen als pous que Jacob va fer cavar i que els filisteus van reomplir (Gn 26,15). Quan encara no s'havien escrit els llibres de Moisès, els nostres avantpassats en la fe i els amics de Déu obeïen a la llei de la seva consciència, fent el que era agradable a Déu. Però després, a poc a poc, els humans van anar per mals camins, de manera que van cegar fins al més profund la seva consciència. Llavors va ser necessària una Llei escrita, la

Llei de Moisès; van ser necessaris els profetes, amics de Déu; va ser necessari fins i tot que nostre Senyor Jesucrist vingués per fer que la nostra consciència despertés i tornés a plena llum. Llavors la centella oculta va sortir novament a la vida, mitjançant l'obediència als manaments de Déu. Ara, doncs, nosaltres podem escoltar-la novament, fer que brilli i que ens il·lumini, si l'obeïm. Perquè pot succeir que la nostra consciència ens digui que hem de fer tal cosa, i nosaltres no li fem cas. Pot insistir parlant novament, i nosaltres seguir sense fer el que ella ens diu: llavors l'anem trepitjant sota els nostres peus i acabem enterrant-la. Arribats a aquest punt, la nostra consciència es fa opaca i ja no ens pot parlar amb claredat, a causa de tantes coses com hem llançat sobre ella. Una llum ja no pot brillar amb claredat si se li tira terra damunt. És així com la consciència comença a veure menys nitidesa, és a dir se sumeix en l'opacitat. Si l'aigua està revolta de fang, no podem veure en ella el nostre rostre. D'aquesta sort, a poc a poc, no arribem ja a sentir la veu de la nostra consciència. Podem arribar al punt de pensar que ni tan sols tenim consciència: i amb tot, no hi ha ningú que no la tingui. Com he dit, la consciència és quelcom de la vida de Déu que hi ha en nosaltres, i no pot morir mai. Ens recorda constantment el que hem de fer, per més que nosaltres ja no vulguem sentir-la, perquè la menyspreem i la trepitgem sota els nostres peus." *Doroteu de Gaza (Segle VI) Cf. SCh 62.*

4. EL NOSTRE DISCERNIMENT

A nosaltres, si volem ser seguidors de Jesús, ens toca recórrer el nostre propi camí darrere seu. D'una banda, *amb els ulls clavats en Jesús, iniciador i consumidor de la nostra fe, qui, en comptes de buscar la satisfacció fàcil, va suportar la creu sense por al descrèdit* (Heb 12, 2); però, per l'altra banda, com ja hem insinuat, amb atenció lúcida a la nostra pròpia situació històrica, externament molt diferent de la seva, encara que molt semblant en els fons pel que fa a les nostres relacions amb Déu i amb els altres homes.

4.1. Discerniment i història concreta

Jon Sobrino, en la seva *Cristologia desde América Latina* (Mèxic, 1977, 115-116) escriu a aquest propòsit:

“El cristià no ha d'imitar' a Jesús, precisament perquè a la moral de Jesús li competeix intrínsecament la seva realització històrica. Segons Jesús no hi ha existència moral sense ubicació en l'història. Però la seva ubicació històrica és en principi irrepetible... La disponibilitat del seguiment és la disponibilitat a reproduir en un altre context històric el moviment fonamental de concreció dels valors genèrics de Jesús, encara que per endavant no es pugui dir exactament com es desenvoluparà aquest procés.”

Per això, dèiem, cal estar constantment en discerniment. La manera concreta com jo he de continuar vivint aquest seguiment de Jesús dependrà de la situació concreta amb què em vagi trobant. Això significa que el nostre discerniment no pot prescindir d'una anàlisi el més completa possible, amb tots els mitjans que es puguin tenir a mà, de la nostra situació en el nostre entorn. No és suficient mirar només l'evangeli o complir amb el que està manat. No és suficient el testimoni ingenu de la pròpia consciència –“la consciència no m'acusa de res” –, sinó que convé fer un esforç seriós per desemascarar les formes subtils amb què el pecat, l'egoisme, la insolidaritat, la manipulació i l'abús de les persones, etc. s'infilten en cadascun de nosaltres. Sobretot cal desemascarar les estructures i comportaments socials i universalment admesos, que en realitat són contraris a l'esperit de l'evangeli. Hem de saber preguntar-nos qui paga realment el cost del nostre benestar i confort material i espiritual, de les nostres riqueses –poques o moltes –, de les nostres oportunitats de cultura, d'oci, de promoció de les que gaudim de vegades tan inconscientment... Ens hem d'atrevir a preguntar-nos per què i com hem arribat a tenir possibilitats que altres no tenen, i no hem de retreure'ns de confessar que potser les possibilitats que tenim no són més que les que nosaltres, o les estructures socials amb les que vivim en complicitat, han arrabassat als més febles o als menys capaços de defensar-

se.

4.2. La llei de l'amor sense mesura

Però no hem de considerar el discerniment només des d'aquest aspecte, que podríem qualificar de negatiu. La vida cristiana no consisteix només en evitar el mal i lluitar contra ell. L'autèntic seguidor de Jesús busca el bé, el màxim bé possible, per respondre així a l'amor total de Déu manifestat, sobretot, en l'entrega total de Jesús per nosaltres. Estem en la llei de l'amor sense mesura. Això és el que se'ns diu en el sermó de la muntanya, després de les benaurances: "*Heu sentit...; perquè jo us dic...*" No es tracta d'anul·lar la llei, però sí de superar-la amb l'amor.

4.3. "L'Esperit ajuda la nostra debilitat"

El projecte de seguiment de Jesús en discerniment constant podria semblar atractiu en si mateix, però impossible de realitzar amb les nostres forces. I efectivament és així. Hem de convèncer-nos que només amb la força de l'Esperit de Jesús podrem seguir Jesús. El discerniment cristià consisteix en posar-nos en la disposició de deixar-nos portar per l'Esperit de Déu, que ens ha estat promès. Discernir cristianament és donar un xec en blanc a l'Esperit de Déu. Sant Pau diu que *l'Esperit que ve a ajudar-nos en la nostra debilitat i ens fa clamar: Abbà! Pare!* (Rom 8,15).

"Els que viuen segons la carn abelleixen allò carnal; però els que viuen segons l'esperit, allò espiritual. Perquè les tendències de la carn són mort; però les de l'esperit, vida i pau, ja que les tendències de la carn porten a l'odi a Déu; no es sotmeten a la llei de Déu, ni tan sols poden. Així els que estan en la carn no poden agradar a Déu. Però vosaltres no esteu en la carn, sinó en l'esperit, ja que l'Esperit de Déu habita en vosaltres" (Rom 8,5-9).

En el sermó del Sopar Jesús explica als seus com serà l'acció de l'Esperit en les seves vides. Els diu que l'Esperit serà per a ells "*un altre Paràclit*", paraula amb la que s'indica aquell que ve en ajuda d'un altre en un moment de necessitat. L'"*altre Paràclit*" serà el que donarà la força per a allò al que nosaltres no arribaríem (Jn 14,16). "*El Paràclit us conduirà a la veritat completa*" (Jn 16,13). I això és precisament el que fa l'Esperit en el procés de discerniment: ens va portant a la vida, la veritat que nosaltres necessitem en cada moment. *Cap a la veritat completa*. Deixar-se guiar per l'Esperit és deixar-se portar *cap a la veritat completa*, no la teòrica i dogmàtica, sinó la veritat "*que es fa efectiva en la caritat*".

A més a més. "*Ell us ensenyarà tot i us recordarà tot el que us he dit*" (Jn 14,26). Ens fa capaços de reconèixer el sentit que té per a nosaltres aquí i ara el que Jesús va fer i va dir. No es tracta de que l'Esperit ens recordi materialment les paraules de Jesús, sinó que ell actualitzarà per a nosaltres el sentit de les paraules i accions de Jesús, fent-nos comprendre la seva incidència en cada nou context. La història del cristianisme mostra que ha estat

així: els sants han imitat Crist de mil maneres exteriorment diverses, segons els requeriments de les diverses situacions en què s'han trobat. Però en la sorprenent diversitat d'imatges de Crist que ells han representat hi ha una admirable unitat essencial, que podríem expressar, un cop més, com una radical fidelitat al servei de Déu Pare en la radical fidelitat al servei i amor dels germans.

S'acostumava a dir que la revelació ha acabat amb l'últim dels apòstols. I això és veritat, perquè com diu tan bellament san Juan de la Cruz (*Subida al Monte Carmelo*, L.2, c.22), Déu “*en donar-nos com ens va donar el seu Fill..., tot ens ho va parlar junt i d'un cop en aquesta única Paraula, i no té una altra.... Déu ha quedat com mut i no té més a parlar, perquè el que parlava abans en parts als Profetes ja ho ha parlat en el tot, donant-nos el Tot, que és el seu Fill*”. La revelació està tota donada en el Fill: però la comprensió i aplicació d'aquesta revelació en cada moment de la història està sempre inacabada: és l'obra de l'Esperit del Fill a través del discerniment.

4.4. Discerniment per consolacions i desolacions

Sant Ignasi suposa que l'acció de l'Esperit de Déu en l'ànima es podrà reconèixer pels efectes que produeix en ella. En realitat és el mateix principi que Pau proposa als Gàlates, quan els ensenya a reconèixer les “obres de la carn” i a contraposar-les als “*fruits de l'Esperit*”, que són “*amor, alegria, pau, capacitat d'afrontar el patiment, tendresa, bondat, fidelitat, mansuetud, autodomini; contra tals coses no cal apel·lar la Lleï*” (Ga 5,17ss).

Aquesta doctrina paulino-ignasiana sobre el reconeixement de la presència de l'Esperit de Déu pels seus efectes de consolació respon a una profunda intuïció a la vegada teològica i psicològica. Com va apuntar E. Przywara en el seu comentari dels *Exercicis (Deus semper maior*, I, 250-1) la consolació i la desolació vénen a ser com el ressò positiu o negatiu de l'actitud que el subjecte –creat a imatge de Déu i existencialment destinat a la comunió amb ell– manté respecte a les més profundes exigències del seu ésser. Manifesten els ocults afectes que de fet afavoreixen o fan nosa el dinamisme existencial bàsic de l'home orientat cap a Déu. Quan l'home es deixa portar per l'Esperit de Déu, aquest dinamisme es trobaria afavorit positivament, produint la “consolació” amb els concomitants “fruits de l'Esperit”. Només quan el cor està pres per afectes desordenats contraris al bon Esperit, pot aquest produir –com sagaçment va veure Ignasi– efectes de tristesa o aparent desolació. Però de si mateix “*és propi del bon Esperit consolar*”, produir els efectes positius tan ben sintetitzats per Pau. Consolació i desolació vénen a expressar així l'harmonia o desharmonia de les decisions i actituds concretes de l'home respecte a les exigències i anhels més profunds del seu ésser destinat a la comunió amb Déu. Per això també la consolació és quelcom més interior a l'home que la desolació. Aquesta és sempre quelcom contrari al que hagués de ser, i en aquest sentit quelcom accidental i transitori. En canvi la consolació respon a la relació que habitualment haguéssim de tenir amb Déu, el nostre principi i el nostre fi últim. És el que havia vist ja lúcidament sant Atanasi, quan escriu en la seva *Vida de Sant Antoni*:

“Amb l'ajuda de Déu, és fàcil distingir la presència dels esperits bons o dolents. La visió dels sants no és pertorbadora. La seva presència és tan serena i tranquil·la, que

ràpidament produeix en l'ànima el goig, l'alegria i la confiança, ja que amb ells està el Senyor, que és el nostre goig i la força de Déu Pare. Aleshores els pensaments de l'ànima romanen sense torbació ni agitació, de manera que l'ànima il·luminada pot veure per si mateixa el que se li manifesta i és penetrada del desig de les coses divines i dels béns futurs... En canvi, els esperits dolents apareixen amb invasió tumultuosa, acompanyada d'estrèpit, sorolls i crits, com de nens maleducats o de lladres atracadors. Produeixen tot seguit temor en l'ànima, agitació, desordre mental, abatiment, odi contra els altres, desgana, tristesa, record del món i temor a la mort; i finalment, el desig del mal, el descoratjament davant la virtut i la degradació de la conducta" (cap. 35-36).

La visita de l'Esperit de Déu es manifesta, doncs, per dos signes només aparentment contradictoris. D'una banda opera la pau i acontentament profunds; per una altra estimula el desig de més i millor, la conversió. Déu és Déu de pau i d'amor, i necessàriament porta el goig de la comunió; però és el *Deus semper maior* que trenca els motlles petits en que jo el rebo, ho envaeix tot i m'obre a noves dimensions de l'amor. A més a més sant Ignasi veu com normal el que un es vegi mogut per diversos esperits contraris. Una calma sense mocions de diversos esperits li sembla inquietant (EE 6, 17, 32, 62, 118). Senzillament, és que un no pot romandre neutral davant l'oferta amorosa de Déu.

“Tasteu i veureu que n'és de bo el Senyor" (Salm 33,9). L'experiència d'aquest tast ve d'una poderosa acció de l'Esperit que actúa en el cor i dona un sentiment de certesa...És la gràcia la que inscriu en el cor les lleis de l'Esperit (Rm 8,2). Hom no ha de cercar seguretat només en les Escriptures de tinta, sinó que la gràcia de Déu escriu també en les tauletes del cor les lleis de l'Esperit i els misteris celestials. És el cor el qui domina i regna sobre tot l'organisme del cos, i quan la gràcia s'empara dels espais del cor, aleshores ella regna sobre tots el membres i tots els pensaments. Perquè és allí on es troben l'intel·lecte i tots els pensaments de l'ànima i tot el que ella opera. Es pel cor, doncs, com la gràcia penetra en tots els membres del cos. I igualment en els fills de les tenebres, el peat s'empara del cor, i d'allí passa als demés membres.” *St. Macari el Gran, Homilies (II), 15,20 = PG 34, 589a.; ed. P. Deseille, Bellefontaine, pàg 188.*

4.5. Discerniment en el món actual

Encara una breu paraula sobre l'actualitat del discerniment. Estem en temps de subjectivismes i individualismes, en els que tothom busca disposar de si mateix sense referència a res que estigui per damunt o al costat d'ell. És a dir, es pretén afirmar una autonomia absoluta, posant els propis desitjos com a voluntat suprema. Ni es busca la voluntat de Déu ni es té en compte a l'altre.... Això per una banda. Per una altra, mai com ara, estem tan condicionats per innumerables missatges que rebem de fora, bombardejats constantment pels mitjans de comunicació social, per la publicitat insidiosa i pels sistemes de vida social, en els que tots estem depenent de tots, fins el punt que gairebé és impossible desfer-se del que tothom fa, diu o pensa.

Una actitud de vigilant discerniment podria tenir especial valor contra aquesta voluntat d'autonomia suïcida, de ser jo el centre absolut sense consideració a ningú. El discerniment ens fa “ex-cèntrics” en el sentit abans dit. I el discerniment ens hauria de fer

capaços de ser crítics respecte al pensament global, al pensament únic, que més que pensament són valoracions o “concupiscències” úniques al servei d’uns pocs.

En l’àmbit eclesial em sembla que una de les grans carències de la nostra Església és precisament la de ser (o, almenys, aparèixer com) una Església gairebé merament moralista i legalista. Com ja he insinuat, sembla que es dona a entendre que n’hi ha prou amb complir el que està manat. Hi ha poc estímul a buscar el que Déu pot voler de cadascú més enllà del que està estrictament prescrit. Es fomenten poc els desitjos de més i millor. D’aquí que tinguem cristians gregaris, poc responsables, rutinaris, amorfs..., que viuen una religió d’obediència pueril...

Un bon entrenament en el discerniment podria sanejar aquesta situació, ajudant a formar cristians més generosos i madurs, amb la maduresa dels fills de Déu.

4.6. Discerniment per a tots?

Del que he intentat dir se seguiria que a l’Església hauríem d’entrar com en un període de discerniment per a tots. Però podríem preguntar-nos: És això possible? És possible portar a la gent a aquesta responsabilitat, a aquesta coresponsabilitat? És possible el discerniment per a tots? El mateix sant Ignasi, com és sabut, feia aquella distinció entre els que tenien i no tenien “subjecte”; i sembla que les *Regles de discerniment* només les donava per als que ell considerava que realment tenien “subjecte”. A la gent comuna els deixava amb “*examinar-se de manaments*”. És aquesta una bona actitud? Hi ha qui pretén que la majoria tenen prou amb els manaments: que el Papa, bisbes, sacerdots... diguin ben clar el que cal fer, i no fiquem la gent en complicats discerniments, que només són per als selectes. Ha de ser això així: manaments per a tots i, per a alguns, discerniment?

I en el cas que es digués que discerniment per a tots, la pregunta seria: No porta això inevitablement a una frivolització del discerniment? Com fer que el discerniment no es frivolitzi? És evident que la paraula “discerniment”, com totes les paraules importants, es pot utilitzar molt analògicament. Hi ha molts nivells i formes de discerniment. Potser es pugui parlar d’algunes formes i nivells en els que s’hauria d’educar i formar a tots, mentre que altres nivells serien més aviat per als que van sent capacitats per Déu per a ells. I fins i tot, segurament, aquell “*examen de manaments*” que recomanava sant Ignasi era també un cert nivell –i gens menyspreable– de discerniment.

Déu no és aliè a l’home

“Entre Déu i l’home hi ha una relació real i, per tant, veritable comunicació. Però, de quina manera parla Déu a l’home? A través dels pensaments i sentiments del mateix home. Déu no actua en l’home como un ésser aliè, introduint en ell realitats que no li són pròpies. Ja que Déu és l’Amor, i ja que l’home participa en l’Amor per l’Esperit Sant, és aquest qui actua com la realitat més íntima de l’home. És més, en l’home l’Esperit Sant actua en l’amor como la seva més autèntica identitat. L’acció de l’Esperit Sant, precisament perquè és amor, és percebuda per l’home com la seva veritat mateixa. Per això, els pensaments inspirats per l’Esperit Sant i els sentiments inflamats per ell mouen a l’home cap a la seva més plena realització...” *M.I. Rupnik*,

El discernimiento, Madrid, PPC, 2002, 33.

© *Cristianisme i Justícia*, Roger de Llúria 13, 08010 Barcelona

Telf: 93 317 23 38;Fax: 93 317 10 94;
info@espinal.com; www.fespinal.com